

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська
31.10.2023

м. Київ, 2023

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі ст. ст. 13, 19-1, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 24.10.2023 групою НПМ здійснено відвідування Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська (далі – суд).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Паршакова Ольга Валеріївна, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Артьоменко Вікторія В'ячеславівна, представник громадської організації.

Керівництво установи:

Татарчук Лариса Олексіївна, голова суду (на посаді з 29.04.2023);

Червакова Ірина Сергіївна, керівник апарату суду (на посаді з 01.06.2023).

Суд розташований за адресою: проспект Дмитра Яворницького, 57, м. Дніпро.

Суд займає три поверхи правого крила п'ятиповерхової будівлі. У суді облаштовано один загальний вхід для відвідувачів та підсудних (засуджених).

На вході до будівлі суду наявна табличка із назвою суду (фото 1).

У приміщенні суду встановлено інформаційні стенди з наявною інформацією про графік прийому громадян, телефони гарячих ліній Державної судової адміністрації України, надання безоплатної правової допомоги, правила та обов'язки учасників судових процесів, тощо (фото 2).

Для здійснення правосуддя в суді облаштовано 5 залів судових засідань, 3 з них для розгляду кримінальних справ.

Зали судових засідань для розгляду кримінальних справ облаштовано стаціонарними кабінами з органічного скла для розміщення підсудних (засуджених) (фото 3).

Попереднє відвідування групою НПМ здійснювалося 12.12.2017.

За результатами попереднього відвідування надано наступні рекомендації:

забезпечити належний технічний та санітарний стан приміщення санвузла для осіб, доставлених до суду під вартою;

забезпечити санвузол засобами гігієни (мило, туалетний папір);

забезпечити постійну наявність питної води та одноразових стаканів для неї у вартівному приміщенні. Вирішити питання щодо забезпечення підсудних можливістю вживати питну воду за потребою;

розглянути питання щодо облаштування приміщення для конфіденційного спілкування затриманих осіб з адвокатом;

організувати капітальний ремонт та облаштування приміщення для

підсудних (засуджених) і конвою відповідно до міжнародних та національних стандартів;

визначити відповідальних осіб та організувати ефективний контроль за регулярним прибиранням та дезінфекцією повітря судових залів з допомогою спеціальної кварцової лампи;

забезпечити в приміщенні для підсудних належний рівень освітлення;

розглянути питання про забезпечення умов для участі у судовому засіданні маломобільних груп населення.

Жодної рекомендації, наданої за результатами попереднього відвідування, не виконано.

На початку відвідування з боку керівника апарату суду створювалися штучні перешкоди, за яких представники групи НПМ не мали змоги потрапити до приміщень суду та провести опитування осіб, які там утримуються. Процес відвідування затягувався через необізнаність керівника апарату суду з нормами Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» (далі – Закон), Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (далі – Конвенція), Факультативного протоколу до Конвенції та інших нормативно-правових актів, які визначають мандат національного превентивного механізму, у тому числі щодо безперешкодного відвідування органів державної влади без попереднього повідомлення про час і мету відвідування. Після ознайомлення керівника апарату суду із нормативно-правовими актами групі НПМ надали доступ до приміщень суду, проте відмовили у законній вимозі керівника групи НПМ про ознайомлення з документами та отримання їх копій відповідно до п. 5 ст. 13 Закону.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права осіб на гідні умови тримання (ст. 28 Конституції України, ст. 25 Загальної декларації прав людини, Державні будівельні норми України В.2.2-26:2010 «Будинки і споруди. Суди», затвержені наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 17.05.2010 № 175 (далі - ДБН).

1. Вимогами п. 6.5.2. ДБН передбачено, що в кожному приміщенні суду камери для підсудних (засуджених) слід передбачати виходячи з розрахунку три камери на кожен залу судових засідань для розгляду кримінальних справ. Тобто, в суді, де розташовано 3 зали судових засідань для розгляду кримінальних справ, має бути обладнано 9 камер. Натомість в суді розташовано лише 3 камери для тримання підсудних (засуджених), що порушує вимоги роздільного розміщення чоловіків та жінок, дорослих та неповнолітніх, а також ізольованого тримання осіб, котрим заборонено спілкування між собою.

Вказані вище порушення є приводом до подання чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини.

Так, у справі «Ярослав Білоусов проти Росії» (Yaroslav Belousov v. Russia) (заява № 2653/13 і 60980/14 від 4 жовтня 2016 р.) заявник утримувався у суді в тісній кабіні разом з іншими підсудними.

За цих підстав Європейський суд з прав людини постановив, що у зв'язку з неналежними умовами утримання в суді порушено статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

2. Окрім цього, розміри камер не відповідають вимогам пункту 6.5.2 ДБН. Встановлено, що площа камер становить від 2,8 м² до 3 м², що не відповідає встановленим нормам 4 м².

Довідково: замірювання площі здійснювалося з використанням сертифікованого далекоміру «Bosch PLR 25».

Під час конфіденційного спілкування із ув'язненими та засудженими, здійсненого під час відвідування державної установи «Дніпровська установа виконання покарань № 4», отримано чисельні скарги на умови утримання в камерах Бабушкінського районного суду Дніпропетровської області. Так, утримувані особи зазначали, що через брак вільних камер вони вимушені очікувати на судові засідання стоячи, по декілька осіб в одній камері.

У Доповіді Уряду України за наслідками візиту до України Європейського Комітету з запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 15.12.2020, серед іншого, стверджується про недопущення примусу стояння протягом тривалого часу, яке вважається жорстоким поводженням.

3. Приміщення для конвою обладнано з порушенням вимог п. 6.5.3 ДБН. Зокрема, відсутні оглядове віконце на вхідних дверях приміщення, металева шафа для зберігання навісних замків, ключів від камер, спеціальних засобів та службових документів.

4. У порушення п. 20 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями, затверджених Економічною та Соціальною радою Організації Об'єднаних Націй та п. 22.5 Європейський пенітенціарних правил, затверджених Комітетом міністрів Ради Європи від 12.11.1987, підсудні (засуджені) не мають доступу до чистої питної води.

У порушення п. 6.5.3 ДБН ємкості для питної води та одноразовий посуд відсутні. З усних пояснень працівників, підсудні (засуджені) повинні мати власну воду із собою, що свідчить про необізнаність адміністрації та працівників суду про права підсудних, що гарантуються нормами національного та міжнародного законодавства.

Порушення права на професійну правничу допомогу (ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 59 Конституції України).

5. У порушення вимог п. 6.5.2 ДБН, ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 59 Конституції України у приміщенні суду не обладнано кімнату для роботи адвоката з підсудними (засудженими), що унеможливило реалізацію їх права на захист.

Комітет із запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню у 21-ій Загальній доповіді наголошує на необхідності проведення зустрічі адвоката із затриманою особою у приватному порядку, віч-на-віч для того, щоб затримана особа відкрито говорила яким чином з нею поводяться. Комітет не вбачає жодної необхідності відступати від принципу конфіденційності зустрічей між адвокатом і зацікавленою особою.

Окрім цього, зазначене порушення може стати причиною чергових звернень до Європейського суду з прав людини і виплатою Україною значних сум коштів в якості компенсації.

У справі «Фірстов проти Росії» (скарга №67312/12) Європейський суд з прав людини констатував, що хоч підсудний і міг спілкуватися зі своїм захисником через загородження у залі суду, у тому числі під час перерв, які оголошувалися для цієї мети суддею за клопотанням заявника, не було доведено, що такі консультації носять конфіденційний характер у зв'язку з присутністю конвою у межах досяжності слуху. Таким чином, ЄСПЛ засвідчив порушення ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Порушення права осіб на рівний доступ до правосуддя (ст. 9, 13 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю та ст. 21 Конституції України).

6. У порушення вимог п. 11.5 Державних будівельних норм України 2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель та споруд. Основні положення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 30.11.2018 № 327 (далі – ДБН. Інклюзивність), санітарний вузол у приміщенні суду не пристосований для користування маломобільними групами населення у зв'язку з відсутністю поручнів.

7. Окрім цього, маломобільні групи населення не можуть потрапити до приміщення суду через відсутність пандусу, круті та вузькі сходи (фото 4).

8. Доступ маломобільним групам населення та підсудним (засудженим), що пересуваються на кріслах колісних, на другий поверх, де розміщені зали судових засідань для розгляду кримінальних справ, неможливий через відсутність пандусу або іншого підйомного механізму (фото 5). У порушення п. 1 ч. 8 р. II Типового положення про апарат суду, затвердженого Наказом Державної судової адміністрації України від 08.02.2019 №131, керівником апарату суду не створені належні умови діяльності суду, жодні заходи щодо опрацювання питання забезпечення доступу до будівлі та приміщень суду маломобільним групам населення не вживалися.

Порушення права на забезпечення безпеки у суді.

9. Тимчасове укриття в суді не облаштовано, що є порушенням Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579. Найближче укриття знаходиться по вул. Дмитра Яворницького, ТЦ «Пасаж».

10. Для доставки обвинувачених та засуджених осіб до приміщення суду відсутній окремих вхід. Підсудні (засуджені) користуються одним входом із відвідувачами. Заїзд конвойного автомобіля для посадки (висадки) підсудних (засуджених) здійснюється через загальний двір, який не обладнано огорожею (фото 6). Бокс для заїзду спеціального конвойного автомобіля відсутній, що порушує вимоги п. 14 Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних) за вимогою судів, затвердженої спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26.05.2015 № 613/785/5/30/29/67/68 (далі – Інструкція).

11. У порушення вимог п. 13 Інструкції в приміщенні суду не забезпечено ізолюваний маршрут конвоювання підсудних (засуджених) до зали судових засідань, у зв'язку з чим підсудні конвоюються відкритими для сторонніх осіб коридорами.

Зазначене призводить до порушення права на безпеку як відвідувачів, працівників суду, так і підсудних (засуджених), а також підвищує ризики потрапляння та передачу заборонених предметів в приміщеннях суду.

12. У порушення п. 9.5 ДБН у приміщеннях залів судових засідань для розгляду кримінальних справ та камерах для підсудних (засуджених) не здійснюється бактеріцидне опромінювання та не ведеться відповідний журнал.

13. У приміщенні суду відсутня система засобів зв'язку та сигналізації про небезпеку, а також системи відеонагляду у блоці, де розміщені камери, у коридорах, де проходить маршрут конвоювання обвинувачених (підсудних) від камер до залів судових засідань, перед входом у вартове приміщення з виведенням інформації на монітори приміщення варті, що передбачено п. 15 Інструкції.

14. Незважаючи на вимоги п. 6.5.2 ДБН, доступ до санітарного вузла для підсудних (засуджених) можливий тільки через загальний коридор.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Територіальному управлінню Державної судової адміністрації України в Дніпропетровській області та Бабушкінському районному суду м. Дніпра:

1. Організувати вивчення працівниками суду норми Закону, Конвенції, Факультативного протоколу до Конвенції. Довести до відома працівників судів,

яким здійснюється організаційне забезпечення Територіальним управлінням Державної судової адміністрації України в Дніпропетровській області, повноваження та права Уповноваженого, визначені Законом;

2. Опрацювати питання щодо збільшення кількості та розміру камер у приміщенні суду до 4 м² відповідно до вимог пункту 6.5.2 ДБН;

3. Обладнати приміщення для конвою відповідно до пункту 6.5.3 ДБН;

4. Облаштувати будівлю суду кімнатою для роботи адвоката з підсудними;

5. Переобладнати спеціальний санвузол для підсудних відповідно до норм п. 6.5.2 ДБН ;

6. Забезпечити наявність ізолюваного маршруту конвоювання підсудних (засуджених) від конвойного приміщення до зали судових засідань;

7. Обладнати бокс для заїзду спеціального конвойного автомобіля або огорожену стоянку для спеціального автотранспорту варті;

8. Забезпечити приміщення суду системами засобів зв'язку та сигналізації про небезпеку, кнопками звукової сигналізації та системою відеонагляду;

9. Забезпечити доступ до будівлі та приміщень суду маломобільним групам населення, а також відповідним санітарним вузлом;

10. Обладнати будівлю суду найпростішим укриттям;

11. Здійснювати бактерицидне опромінювання залів судових засідань для розгляду кримінальних справ та камер для тримання підсудних (засуджених);

12. Забезпечити вільний доступ підсудних (засуджених) до чистої питної води.

Додаток: фотоматеріали, отримані під час відвідування, на 2 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ

**Головний спеціаліст відділу
інспектування об'єктів контролю в
правоохоронних, судових органах та
військових формувань Департаменту з
питань реалізації національного
превентивного механізму Секретаріату
Уповноваженого Верховної
Ради України з прав людини**

Ольга ПАРШАКОВА

Фотозвіт

Фото 1

Фото 2

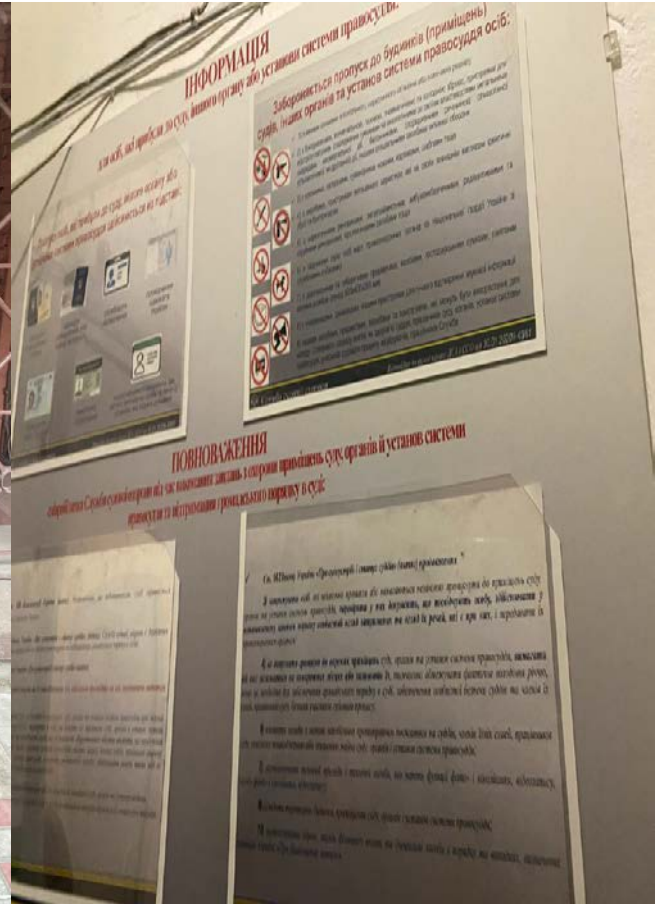

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Фото 6

